

УДК 374.134:792

ДО ПРОБЛЕМИ БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Пархоменко О. М.

У статті розкривається сутність і зміст балетмейстерської підготовки майбутніх учителів хореографії крізь призму її когнітивного компоненту; оволодіння танцювально-технічними, музично-слуховими вміннями при створенні хореографічного твору.

Ключові слова: балетмейстер, балетмейстерська підготовка, балетмейстерські вміння, майбутній учитель хореографії, когнітивний компонент.

В статье раскрывается сущность и содержание балетмейстерской подготовки будущих учителей хореографии сквозь призму ее когнитивного компонента; овладение танцевально-техническими, музыкально-слуховыми умениями при создании хореографического произведения.

Ключевые слова: балетмейстер, балетмейстерская подготовка, балетмейстерские умения, будущий учитель хореографии, когнитивный компонент.

The article reveals the essence and content of choreographic training of future choreography teachers through the prism of its cognitive component; mastering the dance-technical, musical and auditory skills when creating a dance work.

The master of choreography is a specialist who carries out teaching activities in the field of dance (classic, folk stage, sport-ballroom, modern dance, etc.), is director of choreographic works of different forms in the process of training and stage performance. Training of choreography teachers involves the formation of a solid theoretical and methodological knowledge, a wide range of practical skills necessary for future ballet master. Justification of the essence of the choreography activities allow to identify its structural components: motivational and volitional, cognitive, activity and creative operating. Among these components (each of them occupies a very important role in the activities of the future choreography teachers) the author highlights the cognitive component, which provides fluency ballet master skills, information processing and work with information objects that improves professional knowledge and skills, establishes interdisciplinary connections between related disciplines.

Profound knowledge of theory and technique influences the development of pedagogical skills of future choreography teachers. To improve these skills is important for the choreographer's experience, which requires constant analysis, synthesis, implementing the best achievements of the choreographic art in teaching.

A prominent place takes a technique that combines psycho-pedagogical and professional knowledge and skills necessary for professional activities in future choreography teachers' ballet masters training. The success of the educational process depends primarily on methodological support.

Key words: choreographer, ballet masters training, choreography skills, future choreography teacher, cognitive component.

Сучасна педагогічна освіта характеризується значними змінами, зумовленими новими концептуальними підходами до її реформування, зростанням вимог до рівня професійної підготовки вчителя. Його освітній потенціал має бути фундаментальним, збагачуватися шляхом глибокого засвоєння теоретичних і практичних фахових знань і вмінь.

Ці положення повною мірою стосуються й професійної підготовки майбутніх учителів хореографії, діяльність яких передбачає ініціативність і самостійність, оригінальність мислення, власний стиль творчості. Для цього у студентів необхідно розвивати ціннісне ставлення до творів хореографічного мистецтва, здатність до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби в духовному самовираженні. Отже, балетмейстерська підготовка майбутнього вчителя хореографії – важлива умова розвитку його духовного потенціалу і творчих здібностей, фахової компетентності, індивідуального стилю культуротворчості.

Вчитель хореографії – це фахівець, який здійснює педагогічну діяльність у галузі хореографічного мистецтва (класичний, народно-сценічний, спортивно-бальний, сучасний танці тощо), є постановником хореографічних творів різних форм у процесі проведення навчальних занять та сценічного виконання. Складність діяльності педагога-хореографа полягає у виконанні ним функцій координатора та організатора навчального процесу, психолога, вихователя, художнього керівника, балетмейстера-постановника, педагога-репетитора.

Фахова підготовка майбутніх педагогів-хореографів привертала значну увагу вчених та практиків хореографічного мистецтва, зокрема, проблеми теорії і методики навчання класичного танцю (Н. Базарова, Г. Березова, А. Ваганова, В. Костровицька, В. Мей, А. Писарєв, Н. Тарасов Л. Цветкова та ін.); народно-сценічного танцю (Г. Гусєв, Є. Зайцев, К. Зацепін, Т. Ткаченко, Ю. Чурко та ін.), українського танцю (К. Василенко, В. Верховинець, Р. Герасимчук, А. Гуменюк, С. Забрєдовський, С. Зубатов, А. Нагачевський, Б. Стасько, М. Степовий та ін.), історії хореографічного мистецтва (Ю. Бахрушин, Г. Боримська, М. Загайкевич, В. Красовська, В. Пасютинська, Ю. Станішевський та ін.); мистецтва балетмейстера (П. Білаш, Р. Захаров, Б. Колногузенко, А. Кривохижа, В. Нікітін, Ж.-Ж. Новєр, Т. Павлюк, І. Смирнов, В. Шевченко); фахової підготовки вчителя мистецтва (Г. Падалка, О. Отич, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова та ін.).

Однак багато важливих питань фахової підготовки майбутніх учителів хореографії розглянуто поверхово. Зокрема, недостатньо розкриті проблеми балетмейстерської підготовки майбутніх учителів, не визначено зміст і обсяг фахових знань, необхідних і достатніх для створення хореографічних композицій.

Фахова підготовка вчителів хореографії передбачає формування міцної теоретичної та методичної бази знань, широкого спектру практичних умінь і навичок, необхідних майбутньому балетмейстерові. Обґрунтування сутності балетмейстерської діяльності дало змогу виділити її структурні компоненти: мотиваційно-вольовий, когнітивний, діяльнісно-творчий, операційний. Серед цих компонентів, кожен з яких посідає дуже важливе місце у діяльності майбутнього вчителя хореографії, виокремимо когнітивний компонент, який забезпечує вільне володіння балетмейстерськими вміннями, опрацювання інформації та роботу з інформаційними об'єктами, що впливають на вдосконалення професійних знань і вмінь, встановлення міжпредметних зв'язків між суміжними дисциплінами.

На думку О. Щолокової, теоретичним підґрунтям фахової підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін постає його мистецтвознавчий тезаурус, який складається в ході спеціалізованої загальнохудожньої освіти й містить у собі фундаментальні поняття історії та теорії художньої культури, термінологічний апарат і лексику мистецтвознавчих наук [8, с. 34].

Рівень розвитку когнітивного компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань педагога-хореографа. Виокремимо сукупність знань, якими має володіти балетмейстер:

- основні терміни та поняття: композиція танцю, його драматургія, тема, ідея, форма й зміст, сценічний образ, рисунок, лексика, хореографічний текст композиції;
- знання щодо специфіки хореографічного мистецтва, мистецтва балетмейстера, музично-хореографічної драматургії, композиції й постановки хореографічних творів, історичних фактів, пов'язаних з ними; щодо класичної, народної, народно-сценічної, сучасної, бальної хореографії; танцювальної лексики різних народів;
- знання методики постановочної роботи, розучування та виконання хореографічного твору, викладання хореографічних дисциплін, навчально-виховної та організаційної роботи в колективі.

Ґрунтовні знання з теорії та методики – підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майбутнього вчителя хореографії. В удосконаленні цієї майстерності важливим є досвід роботи самого балетмейстера, який потребує постійного аналізу, узагальнення, використання в педагогічній діяльності кращих здобутків хореографічного мистецтва.

Перші теоретики в хореографії виявилися і першими балетмейстерами, оскільки вони, подібно до композиторів, звертаючись до народної творчості, створювали власні танці. У своїй теоретичній праці "Походження балету" Ф. Рейн писав: "Балетмейстери минулого намагалися знайти певний рух для танцю,

збільшити сценічний простір, понад усе танцювати музику, заповнюючи паузи, – ось природний принцип хореографії" [9, с. 9].

У працях Р. Захарова ("Записки балетмейстера", "Створення танцю", "Робота балетмейстера з виконавцями"), І. Смірнова ("Мистецтво балетмейстера", "Робота балетмейстера над хореографічним твором") висвітлюються теоретичні питання хореографії, розглядається процес роботи балетмейстера над хореографічним твором. При цьому вони посилаються не тільки на свій власний досвід роботи, але й на досвід балетмейстерів, які активно розвивали нові шляхи в царині балетмейстерського мистецтва.

Зокрема, Р. Захаров поділяв процес балетмейстерської підготовки на теоретичну та практичну частину. У теоретичній частині даються основи балетмейстерської майстерності, поняття та правила створення хореографічного твору. Йдеться про хореографію як вид мистецтва, специфіку професії балетмейстера, репетитора, педагога й артиста балету; про драматургію як основу хореографічного твору, специфіку драматургії музичної та хореографічної; про місце літератури в розвитку балетного театру, балетні вистави як синтез різних мистецтв. Особливо акцентується роль балетмейстера як творця нових і зберігача старих хореографічних творів.

Практична частина полягає в застосуванні теоретичних принципів і понять у процесі роботи з виконавцями, що розкриває складний процес балетмейстерської творчості [3, с. 129].

У теоретичній та практичній підготовці балетмейстера засобами народного українського танцю найбільш заслуговує досвід В. Верховинця. На його думку, глибоко продумане подання практичного матеріалу, яке базується на стрункій науково-теоретичній основі, всебічно і послідовно розвиватиме балетмейстерські вміння, виконавчу техніку майбутнього вчителя хореографії, виховуючи у нього глибоке розуміння характеру українського народного танцю, його правильну інтерпретацію [2, с. 11].

У збірці "Весняночка", до якої увійшли зібрані В. Верховинцем пісні-ігри для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку, обґрунтовано значення рухливої музичної гри для естетичного впливу на дітей, розвитку творчого начала, художніх здібностей; наголошено на благотворному впливі музики і слова, танцю й ритмічних рухів [1, с. 67].

Поєднання музики й хореографії у формуванні балетмейстерських умінь зумовляє розвиток ігрового напрямку в роботі вчителя-хореографа з дитячим хореографічним колективом. Музичні ігри, такі жанрові форми, як театралізована пісня, вокально-хореографічна композиція, розроблені В. Верховинцем і використані в репертуарі дитячого хореографічного об'єднання, сприяють формуванню у дітей інтересу до народної творчості, опануванню етнографічним фольклором, який є важливим чинником розвитку в них художньо-творчих здібностей.

Чільне місце в балетмейстерській підготовці майбутнього вчителя хореографії посідає методика, яка об'єднує психолого-педагогічні та фахові знання й уміння, необхідні для його професійної діяльності. Саме від методичного забезпечення залежить передусім успішність освітнього процесу. Вчитель хореографії повинен володіти багатьма методами, щоб обрати найдоцільніші з них для вирішення конкретних завдань. Сукупність методів разом зі змістом навчальної програми складає відповідну методику, ефективність якої оцінюється за результатами досягнення поставленої освітньої мети [7, с. 56].

Методика хореографічної освіти – галузь педагогічної науки, яка вивчає закономірності, принципи, зміст, організацію, форми і методи передачі вчителем та засвоєння учнями досвіду хореографічної діяльності та досвіду ставлення до творів хореографічного мистецтва, розкриває методологічні засади цього процесу, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів [6, с. 110].

Мета методичної підготовки майбутніх учителів хореографії полягає у формуванні основ їхньої професійної культури, під якою розуміється здатність оперувати знаннями й уміннями в процесі роботи з дитячим хореографічним колективом [5, с. 130].

Отже, проведений аналіз дав змогу розкрити сутність і зміст балетмейстерської підготовки майбутніх учителів хореографії крізь призму її когнітивного компоненту. Сутність балетмейстерської підготовки полягає в оволодінні танцювально-технічними, музично-слуховими уміннями, створюючи образ, текст, драматургію хореографічного твору.

Зміст балетмейстерської підготовки охоплює фундаментальні поняття історії та теорії мистецтва, термінологічного апарату і знань танцювальної лексики різних народів, оволодіння методики хореографічної освіти дітей.

Отже, фахова підготовка майбутніх педагогів-хореографів залежить від рівня знань і можливостей їх закріплення в практичній балетмейстерській діяльності. Перспективи подальших пошуків у цьому напрямку полягають у науково-методичному забезпеченні інтелектуального та практичного розвитку майбутніх учителів хореографії на рівні сучасних вимог.

Література

1. Верховинець В. М. Весняночка / В. М. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1989. – 342 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – 5-те вид., допов. – К. : Муз. Україна, 1990. – 150 с.
3. Захаров Р. В. Записки балетмейстера / Р. В. Захаров. – М. : Искусство, 1976. – 367 с.
4. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Пархоменко О. М. – К., 2016. – 236 с.
5. Ростовська Ю. О. Методика хореографічної освіти дітей : навч. посіб. / Ю. О. Ростовська. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 157 с.
6. Ростовська Ю. О. Формування педагогічних переконань майбутніх учителів музики і хореографії у процесі методичної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Ростовська Ю. О. – К., 2005. – 220 с.
7. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К., 1996. – 172 с.
8. Reyna F. Desorigins du ballet / F. Reyna. – Paris, 1955. – P. 35.